

TERMINOLÓGIAKEZELÉS AZ ÉPÜLŐ MAGYAR NEMZETI TERMINOLÓGIAI ADATBÁZISBAN

BUDAPEST, 2025. DECEMBER 15.

MTA MAGYAR NYELV A TUDOMÁNYBAN ELNÖKI BIZOTTSÁG

DR. TAMÁS DÓRA MÁRIA

TUDOMÁNYOS FŐMUNKATÁRS

ELTE NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

ELTE

NYELVTUDOMÁNYI
KUTATÓKÖZPONT

ÁTTEKINTÉS

- A Magyar terminológiastratégia alprogram (**MTA TMNP 2023–1/2023**)
- A szoftver kiválasztás szempontjai
- A szerkesztési szempontokról
- A terminológiai munkafolyamat – példa utószerkesztéssel
- A mesterséges intelligencia bevonására tett kísérletek és irányok
- Linkek: rövid demonstráció
- Összegzés

A MAGYAR TERMINOLÓGIASTRATÉGIAI ALPROGRAM (MTA TMNP 2023–1/2023)

- **Előzmények:** 2018. Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen c. konferencia (Fóris–Bölcskei 2019);
- 2021 – 2023: ELKH „Kiemelt pályázat” – pl. nemzetközi gyakorlat áttekintése, terminológiastratégiai bibliográfia, Zöld könyv (Prószéky et al 2023)
- UNESCO terminológiastratégiai irányelvei (Infoterm 2005) – iránytű, négy szakasz: előkészítés, kialakítás, megvalósítás és infrastruktúra fenntartása

(Prószéky et al 2023)

A MAGYAR TERMINOLÓGIASTRATÉGIA ALPROGRAM FÓKUSZAI

2023–2027: MTA Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program

Magyar terminológiastratégia alprogram (MTA TMNP 2023–1/2023):

1. Nemzeti terminológiai gyűjtőportál, része: **magyar nemzeti terminológiai adatbázis**: *magyar kutatás-szaknyelvhasználat támogatása, angol nyelvi dominancia csökkentése a hozzáadó kétnyelvűség jegyében (pilot jelleg)*
2. A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat keretén belül az **oktatási terminológia** Kárpát-medencei egyesítése (kilencnyelvű oktatás-terminológiai adatbázis): *határtalanítás, régiós ekvivalensek mint a magyar nyelv szerves elemei (pilot jelleg)*
3. Szakszótári **bibliográfiai adatbázis bővítése** (pécsi TERMDOK) - *kiegészítő jellegű további információk kereséshez*

Disszemináció: online adatbázis és egyéb formák
megjelentetésének támogatása, tudományos kutatás, publikációk

CÉL: TERMINOLÓGIAI PORTÁL TÖBBFÉLE KIEGÉSZÍTŐ KERESÉSI FELÜLETTEL

Terminológiai adatbázisok:

- Terminológiai adatbázis
- Terminológiai metakereső
(fejlesztés alatt,
linkgyűjtemény)

További terminuskeresési lehetőségek:

- Szakszótári repozitórium
- Termini magyar-magyar
szótár és adatbázis (plusz
elem)

ELTE NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

AKTUALITÁSOK ▾ KUTATÁS ▾ OKTATÁS ▾ SZOLGÁLTATÁSOK ▾ RÓLUNK WEBSHOP 🔍

Főoldal / Kezdőlap / Terminológiai portál

Terminológiai portál

Összegyűjtöttük a terminológiai szolgáltatásokat egyetlen felületen, hogy gyorsan megtalálható legyen a megfelelő adatbázis, szakértői segítség.

MATERMWEB ONLINE ADATBÁZIS

MaTermWeb – terminológiai adatbázis

Gyors keresés az ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont terminológiai adatbázisában.

MEGNYITÁS

RÉGIÓS NYELVHASZNÁLAT

Termini magyar-magyar szótár és adatbázis

Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat

MEGNYITÁS

SZAKSZÓTÁRAK

Szakszótári repozitórium

Terminológiai Dokumentációs Központ

MEGNYITÁS

META KERESŐ

Terminológiai metakereső

Egyetlen helyen megtalálja a további magyar terminusokat tartalmazó terminológiai adatbázisokat

MEGNYITÁS

ELTE NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT

KAPCSOLAT

linginst@nytud.elte.hu
1068 Budapest, Benczúr u. 33.
+36 (1) 342 9372 (Títkárság: 6011 mellék)

NYELVI ÉS HELYESÍRÁSI TANÁCSADÁS

tanacs@nytud.elte.hu
Kedden és csütörtökön 10-14 óra között:
+36 (30) 136-1461, +36 (30) 136-1464

UTÓNEVEKKEL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK

nevtanacs@nytud.elte.hu

f

Közérdekű adatok Impresszum Adatkezelési tájékoztató Archiv honlap Dokumentumok

A SZOFTVERKIVÁLASZTÁS SZEMPONTJAI

Fő elvárások – értékelési szempontrendszer (külső és belső felület: alap- és extra funkciók)

- nagy adatmennyiségek stabil és biztonságos kezelése
- adatmezők szabad megválasztása
- felhasználóbarát (külső és belső): könnyű szerkesztés (import, export, összevonás, szűrés, köteget változtatások)
- plusz elemek és azok fejlesztésére lehetőség: fogalmi háló, AI, Workflow (projekt- és feladatmenedzsment modul a kollaboratív munkához – online felület)
- MI-használat lehetséges: csevegőrobot előfizetéssel (definíciókra javaslat, relációk) (Ralli–Tamás 2025)

Tíz szoftver felmérése (demók, tesztelés, stuttgarti TEKOM 2024. évi vásár)

akadályok: vétel nem lehetséges, nem kezel külső munkatáblázatot, nem megfelelő a felülete (nem modern vagy rugalmasan alakítható)

Interverbum Technology: TermWeb server and TermWebPublish version – weblapon keresztüli elérhetőség, kereskedelmi „élő” szoftver – folyamatos fejlesztés

1999 óta sikeresen működik (min. 25 év tapasztalat), számos állami finanszírozású szervezettel is kapcsolatban állnak (referencia: Svéd Szabványügyi Hivatal, ISO - DatCatInfo)

Magyar Nemzeti Terminológiai Adatbázis

Hungarian National Terminology Database

Domén	Forráshely	Célnyelv
Jog	Magyar/Hungarian	Angol/English, Német/German

Magyar/Hungarian	Angol/English
Alaptörvény	Fundamental Law
jogszabályok	laws

Items per page: 15 1 – 2 of 2 < >

Filters

Select field

Select field

Concept level fields

Megjegyzés/Note

Term level fields

Definíció /Definition

Kapcsolódó terminus 1/Related term 1

Kapcsolódó terminus 2/Related term 2

BEJEGYZÉSMINTA

Concept ID 22 System ID 48

Dictionary Sample_2025
Section Examples 2025-04-03
Domain TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK > Jog

Utolsó szerkesztés időpontja/Date of last editing 2025-10-09

Szerkesztő/Editor Kató Áron

Validáló személye/Validating person Tamás Dóra Mária

Magyar/Hungarian

Term ID 22-1

aláírásgyűjtés

Terminus forrása/Source of term Igazságügyi Minisztérium, 2022 - Nemzeti Választási Iroda: <https://www.valasztas.hu/documents/20182/305683/Hungarian+Election+Glossary+HU-EN.PDF.pdf/73535414-8bc3-ac42-0047-023e7a28b037>; <https://www.valasztas.hu/valasztasi-szakszotar>

Kiindulási nyelvi/Language of origin hu

Definíció /Definition A népszavazás kezdeményezéséhez szükséges aláírások összegyűjtésének folyamata. Az Országgyűlés köteles elrendelni az országos népszavazást, ha az aláírásgyűjtő ívek legalább kétszázezer aláírást tartalmaznak. Ha ennél kevesebb, de legalább százezer aláírás támogatja a kezdeményezést, az Országgyűlés elrendelheti a népszavazást. A helyi népszavazáshoz szükséges aláírásszámot a helyi önkormányzat határozza meg.

Definíció forrása/Source of definition dr. Gáspár Endre

Megbízhatóság/Rating 4

Szakértő/Expert dr. Gáspár Endre

Angol/English

Term ID 22-2

signature gathering

Definíció /Definition A process of collecting signatures to fulfil the signature requirement for initiating a referendum. If the number of signatures on the signature gathering forms is at least two hundred thousand, the National Assembly must order a national referendum. If the number of signatures of support is lower but at least one hundred thousand, the National Assembly may order the referendum. For local referendums, the signature threshold is set by the local government.

Szakértő/Expert dr. Gáspár Endre

Megjegyzés/Note Signature gathering can be referred to also as circulation.

BEJEGYZÉSMINTA

Concept ID 24 System ID 50

Dictionary Separate languages - HUN-REN_2025-04 Examples w. Domain

Section Examples 2025-04-03

Domain TERMÉSZETTUDOMÁNYOK > Meteorológia > Dinamikus és fizikai meteorológia > Légköri optika > Fényszóródási jelenségek

Fogalomazonosító kód/ID number 0203

Utolsó szerkesztés időpontja/Date of last editing 2025-10-24

Szerkesztő/Editor Tamás Dóra Mária

Validáló személye/Validating person Sermann Eszter

Ábra/Picture

Ábra forrása/Source of Picture <https://www.idojarasesradar.hu/idojaras-info/vajon-mire-gondoltunk-gyakran-latjuk-mostansag-54a7867a-3f7a-484c-83bc-36b80260bf26>

Magyar/Hungarian

Term ID 24-1

délibáb

Terminus forrása/Source of term Czelnai R., Szepesi D. (szerk.) 1986. Meteorológia. Műszaki értelmező szótár sorozat (56). Budapest: Akadémiai Kiadó (<https://real-eod.mtak.hu/11421/>).

Kiindulási nyelvi/Language of origin hu

Definíció /Definition Többféle i jelenség összefoglaló neve, kialakulásának az a feltétele, hogy a felszín felett eltérő hőmérsékletű légrétegződés alakuljon ki, különböző formáinak megjelenését különféle típusú rétegződés hozza létre. Az eltérő hőmérsékletű (s így eltérő sűrűségű) rétegek törésmutatója is különbözik, ennek okán változik meg a fény iránya s torzulnak el, helyeződnek át függőlegesen a látott objektumok. A légrétegektől függően alsó vagy felső állású lehet, illetve ezek keveréke, ha több eltérő törésmutatójú légréteg van egymás felett.

Szakértő/Expert Landy-Gyebnár Mónika

Lektor személye/Reviewing person Breuer Hajnalka

Kapcsolódó terminus 1/Related term 1

Reláció típusa 1/Type of relation 1 gyűjtőfogalom

Kapcsolódó terminus 2/Related term 2 ;

Reláció típusa 2/Type of relation 2 alárendelt fogalom; alárendelt fogalom;

Használati címke/Label of evaluation fő terminus

Angol/English

Term ID 24-2

mirage

Szakértő/Expert Landy-Gyebnár Mónika

Lektor személye/Reviewing person Breuer Hajnalka

BELSŐ SZERKESZTÉSI FELÜLET

termweb4

Dictionary: Sample_2025 Source: Magyar/Hungarian Target: 3/10 Filter: No filter

Search...

aláírásgyűjtés
Alaptörvény
első tagozatos általános iskola
általános iskola
blackthorn-tél
déliab
erdészeti táj
jogszabályok
záslósfá

déliab

Concept ID 24

Dictionary Sample_2025
Section Examples 2025-04-03
Domain TERMÉSZETTUDOMÁNYOK > Meteorológia > Dinamikus és fizikai meteorológia > Légköri optika > Fényszóródási jelenségek
Oszályozási kód/Class... 0203
Utolsó szerkesztés idő... 2025-10-24
Szerkesztő/Editor Tamás Dóra Mária
Validáló személye/Valid... Sermann Eszter
Ábra/Picture

Ábra forrása/Source of ... <https://www.idojarasesradar.hu/idojaras-info/vajon-mire-gondoltunk-gyakran-latjuk-mostansag-54a7867a-3f7a-484c-83bc-36b80260bf26>

Magyar/Hungarian

déliab

Term ID 24-1

Terminus forrása/Sourc... Czelnai R., Szepesi D. (szerk.) 1986. Meteorológia. Műszaki értelmező szótár sorozat (56). Budapest: Akadémiai Kiadó (<https://real-eod.mtak.hu/11421/>).

Kiindulási nyelvi/Langu... hu

Definíció /Definition
Többféle <légköri fénytörés> jelenség összefoglaló neve, kialakulásának az a feltétele, hogy a felszín felett eltérő hőmérsékletű légrétegződés alakuljon ki, különböző formáinak megjelenését különféle típusú rétegződés hozza létre. Az eltérő hőmérsékletű (s így eltérő sűrűségű) rétegek törésmutatója is különbözik, ennek okán változik meg a fény iránya s torzulnak el, helyeződnek át függőlegesen a látott objektumok. A légrétegektől függően alsó vagy felső állású lehet, illetve ezek keveréke, ha több eltérő törésmutatójú légréteg van egymás felett.

Szakértő/Expert Landy-Gyebnár Mónika

Lektor személye/Revie... Breuer Hajnalka

Kapcsolódó terminus 1... <légköri fénytörés>

Reláció típusa 1/Type o... gyűjtőfogalom

Kapcsolódó terminus 2... <alsó állású délibáb>; <felső állású délibáb>

Reláció típusa 2/Type o... alárendelt fogalom; alárendelt fogalom;

Használati címke/Label... fő terminus

Angol/English

mirage

Term ID 24-2

Szakértő/Expert Landy-Gyebnár Mónika

Selected: 0

Total: 9

A SZERKESZTÉSI SZEMPONTOKRÓL

Fogalomalapú szemléletmód – fogalomközpontú szerkesztés (egy fogalom – egy bejegyzés, nem jelentések felsorolása)

Terminus mellett központi elem: a definíció (magyar nyelven ált. kötelező elem) a forrás megjelölésével

Fogalmi különbségek kiemelése (pl. Meteorológia: zápor vagy zivatar? Jog: kártérítés vagy kártalanítás?)

Rugalmas struktúra – kevés kötelező és számos fakultatív adatmező – domének fogalmi jellemzőinek felmérése

(Ralli–Tamás 2025)

A SZERKESZTÉSI SZEMPONTOKRÓL

Első lépések: meglévő terminusgyűjtemények és partnerek feltérképezése (MTA tudományos bizottságok és kutatóhálózat), szoftver kiválasztása, módszertani segédlet (adatmező-kategóriák, doménrendszer stb.) és tesztelés – pilot jelleg

Cél:

egységes szerkesztési elvek

Általános szerkesztési útmutató:

- a terminológiai szemléletmód, a szerkesztési elvek (szerzői jogok)
- a munkafolyamat, az adatmezőtípusok

Doménspecifikus szerkesztési útmutató:

- a kiválasztott adatmező-kategóriák (TMS: konzisztens, de rugalmas alapstruktúra)
- a definíciószerkesztés szempontjai és hibatipológia
- a doménrendszer és egyéb speciális szempontok példákkal

TERMINOLÓGIAI MUNKAFOLYAMAT

Központilag kezelt terminológia: közös online munkafelület, egységes szerkesztési szempontok: szerkesztési útmutató, workshopok és havi online megbeszélések

Előkészítő szakasz:

- keretmegállapodás szervezettel, egyéni szakértői szerződések, díjazás és ütemezés
- terminuskivonatolás és a terminuslista jóváhagyása – kiindulási nyelv meghatározása (HU)

Fő kidolgozási szakasz:

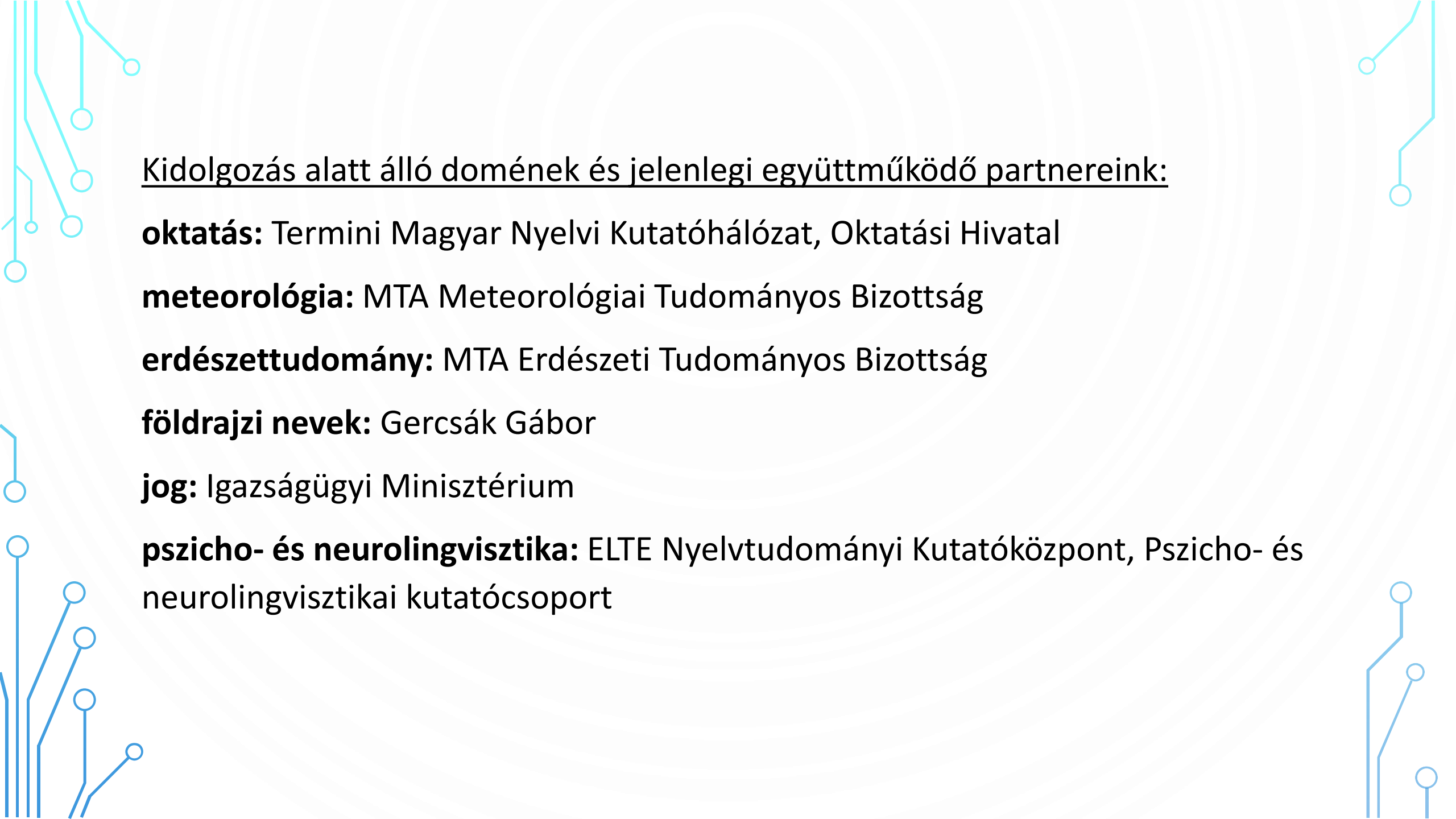
- doménszakértők: definíciók és forrása, angol ekvivalens mint hozzáadó kétnyelvűség (Fóris 2024), megjegyzés
- szakmai lektorok: doménszakértők munkájának ellenőrzése
- terminológusok: állandó ellenőrzés, tanácsadás

Záró szakasz:

- Utószerkesztés: terminológusok tartalmi és formai változtatások feltöltésre és közzétételre alkalmas adatok

visszajelzés adása, tapasztalatok megosztása, definíciók kulcsfontosságú szerepe

Kidolgozás alatt álló domének és jelenlegi együttműködő partnereink:

oktatás: Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat, Oktatási Hivatal

meteorológia: MTA Meteorológiai Tudományos Bizottság

erdészettudomány: MTA Erdészeti Tudományos Bizottság

földrajzi nevek: Gercsák Gábor

jog: Igazságügyi Minisztérium

pszicho- és neurolingvisztika: ELTE Nyelvtudományi Kutatóközpont, Pszicho- és neurolingvisztikai kutatócsoport

DOMÉNEK JELLEMZŐI

Oktatás: régiós ekvivalensek, integráció a helyi oktatási rendszerbe, számos országspecifikus terminus – régiós nyelvek önálló nyelvként történő rögzítése

Jog: angol ekvivalensek, gyakori részleges ekvivalencia - ekvivalencia adatmező, közérthető definíciók közérdeklődésre számot tartó területről (pl. családjog, közjog, kötelmi jog, fogyasztóvédelem)

Meteorológia: 1986-os Czelnai-féle Akadémiai Kiadó szótár újrahasznosítása és adatállomány frissítése új jelenségekkel, angol nyelvi dominancia csökkentése

(Ralli–Tamás 2025)

A MESTERSÉGES INTELLIGENCIA BEVONÁSÁRA TETT KÍSÉRLETEK ÉS IRÁNYOK

- A TermWeb szoftver lehetővé teszi csevegőrobotok becsatornázását (pl. előfizetéssel intézeti Copilot használata – nem használja fel az anyagokat további tanításhoz);
- Feladattípusok: csevegőrobotok használata definíciók feljavítására (pl. definíció szerkezetének módosítása, felettes fogalomra javaslat, közérthetővé tétel)
- Terminuskivonatolás: együttműködés a kutatóközpont belső munkatársaival – Nyelvtechnológiai kutatócsoport
- ELTE BTK: MI-kódex az oktatáshoz – használat jelölése, transzparencia (<https://www.elte.hu/content/szabalyozta-az-elte-a-mesterseges-intelligencia-hasznalat-at-az-oktatasban.t.33606>)
- ELTE NYTK: szabályozás kidolgozás alatt
- Magyar Nemzeti Terminológiai Adatbázis: MI-szerkesztett definíció mint megoldás? Címke?

ÖSSZEGZÉS

- Alprogram fókuszai
- Szoftverkiválasztás és szerkesztési szempontok a domének jellemzői alapján
- Munkafolyamat, együttműködések és domének jellemzői
- A mesterséges intelligencia lehetőségei

Előnyei:

- Anyanyelvhasználati jog gyakorlásához hozzájárulás kisebbségek számára is
- Egyértelmű szaknyelvhasználat és a kutatásban a hozzáadó kétnyelvűség támogatása
- Oktatásban való hasznosítás
- Digitális jelenlét és versenyképesség növelése, nemzeti identitás erősítése

LINKEK: RÖVID DEMONSTRÁCIÓ

<https://prodclone.nytud.hu/terminologiai-portal>

<https://matermweb.nytud.hu/hu/>

IRODALOM

- Benő A. Juhász T. Lanstyák I. 2020. A Termini „határtalan” szótára. *Magyar Tudomány* 2020/2. : Akadémiai Kiadó.
(https://mersz.hu/dokumentum/matud_747/#matud_f34728_p1).
- B. Papp, Eszter – Fóris Ágota 2018. Planning a multilingual database of higher education terminology. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 44 /2: 595–610. <https://hrcak.srce.hr/218067>
- Fóris Á. (szerk.) 2025. Magyar terminológiastratégia. Tervek és megvalósíthatóság. Budapest: L'Harmattan.
- Fóris, Á., Bölcskei, A. (szerk.) 2019. Terminológiastratégiai kihívások a magyar nyelvterületen. L'Harmattan – OFFI Zrt., Budapest.
(<https://www.offi.hu/offi-akademia/kiadvanyok/terminologiastra-tegiai-kihivasok-a-magyar-nyelvteruleten>).
- Fóris Á, B. Papp E. 2020. A felsőoktatás terminológiája – referenciaművek és adatbázisok. *Hungarológiai Évkönyv* 21. 67–78.
(https://epa.oszk.hu/02200/02287/00021/pdf/EPA02287_hungarologiai_evkonyv_2020_01_067-078.pdf).
- Fóris Á. 2024. A felsőoktatás és a tudomány nemzetköziesedésének hatása a magyar anyanyelvű oktatásra és terminológiára. *Anyanyelv-pedagógia*, 17 (4). 1-15. (<https://doi.org/10.21030/anyp.2024.4.1>).
- Lipp, V., Prószéky, G. 2025. *Challenges and strategies for a unified approach. The Hungarian case.* In: Handbook of Terminology: Terminology Planning in Europe, eds. by Resi, Rossella; Steurs, Frieda (szerk.) Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, pp. 218 – 238. (<https://doi.org/10.1075/hot.4.chel>).
- Prószéky Gábor (főszerk.) – Fóris Ágota – Bölcskei Andrea – B. Papp Eszter – Lipp Veronika (szerk.) A magyar terminológiastratégia kialakítása. Zöld könyv. Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest. 5–7. DOI: <https://doi.org/10.18135/term.2023.1>
- Ralli, N., Tamás, D. M. 2025. How to create and manage terminology resources: a practical guide from two termbases, *Journal of Digital Terminology and Lexicography*, 1(1), 61-82. DOI: 10.25430/pupj.jdtl.1751631260
- Szoták Sz.–Tamás D. M. 2024. Egy készülő oktatásterminológiai adatbázis módszertani elvei. In: Bauko J.–Presinszky K. *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben.* Nyitra–Törökbálint: Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. 7–26.

KÖSZÖNÖM A MEGTISZTELŐ FIGYELMÜKET!

tamas.dora.maria@nytud.elte.hu